

SELETUSKIRI

Riigikogu töökorra seaduse ja sellega seotud seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde

Esitatav seaduseelnõu algatatakse eesmärgiga kõrvaldada Riigikogu töökorra seadusest ja sellega seotud seadustest mõned neis olevad lüngad, et täiustada Riigikogu tegevust.

Nii on Riigikogu töökorra seaduses ebapiisavalt sätestatud mitmed Riigikogu liikme volituste algust, peatumist ja lõppemist puudutavad küsimused, millest mõned on juba varem praktikas tõusetunud, teiste reguleerimise vajadus tuleneb aga vahetult põhiseadusest.

Näiteks on seadustes seni sätestamata, kuidas ja mis ajast vabastatakse eelmisest ametist Riigikogu liige, kelle senist teenistussuhet ei reguleerinud töölepingu seadus ega avaliku teenistuse seadus. Sätestamata on, kas Riigikogu liige, kelle volitused on peatunud seoses valitsusliikmeks nimetamisega, võib juba volituste peatumise ajal Riigikogust tagasi astuda või saab ta seda teha alles pärast Riigikogu liikme volituste taastumist.

Asendusliikmete volituste algus on seni osaliselt reguleeritud Riigikogu töökorra seaduse asemel hoopis Riigikogu valimise seaduses, mis ei ole normitehniliselt korrektne. Seni pole piisavalt reguleeritud ka Riigikogu liikmete volituste ennetähtaegse lõppemise ja asendusliikmete Riigikogusse asumise mõned erijuhud – näiteks ei ole selge, kas Riigikogu liikme surma korral loetakse tema volitused lõppenuks alles surmatunnistuse või surnuks tunnistamise jõustunud kohtuotsuse saamisel või kohe suulise surmateate saamise järel. (Mõnel juhul ei ole eeldatava surma teade enne vastava dokumendi saamist ehk kindel – näiteks eeldatava hukkimise korral katastroofis, kuriteo- või sõjaohvrina jne.)

Loetletud puuduste kõrvaldamine on sätestatud esitatava eelnõu §-des 1, 2, 5, 7, 9, 10 p. 2, 11, 13, 14, 20 ja 21.

Põhiseadusest tuleneb Riigikogu liikme muu töökoha ja muu töötulu saamise piirangute kehtestamise vajadus, Riigikogu töökorra seadus piisavalt ei sätesta.

Põhiseaduse § 63 lg 1 sätestab, et Riigikogu liige ei tohi olla üheski muus riigiametis. Riigikogu töökorra seaduse § 7 kehtiv tekst annab küll Riigikogu liikme volituste lõppemise aluseks oleva muusse riigiametisse asumise mõiste, kuid see pole praegusel kujul õnnestunud. Riigikohus on oma 1994. aasta 2. novembri otsusega selle sätte haldusnõukogude (ning mõnel juhul ka järelevalvenõukogude) osas kehtetuks tunnistanud (RT I 1994, 80, 1379), kuid Riigikogu ei ole sättele siiani uut redaktsiooni andnud.

Seadusega ei ole Riigikogu liikmele praeguse ni kehtestatud ka muid töökohapiiranguid peale teiste riigiametite. Samas nõuab põhiseaduse § 75, et Riigikogu liikme tasu ning piirangud muu töötulu saamisel sätestab seadus, mida tohib muuta Riigikogu järgmise koosseisu kohta. 1992. aastal kehtestati küll Riigikogu liikmete ametipalka, pensioni ja muid sotsiaalseid garantiisid reguleeriv seadus (RT 1992, 28, 381; RT I 1996, 51, 966), kuid selles ei ole sätestatud ühtki piirangut muu töötulu saamisel. Võrdluseks on aga Vabariigi Valitsuse liikmel Vabariigi Valitsuse seaduse § 4 lg 3 järgi (RT I 1995, 94, 1628) keelatud peale muu riigiameti olla samal ajal näiteks ka kohaliku omavalitsuse ametis või kuuluda tulundusettevõtte juhatusse või nõukokku, tegutseda ettevõtjana või töötada ühelgi teisel tasustataval ametikohal, välja arvatud teaduslik ja pedagoogiline töö.

Seni puudub üldse kord, kuidas (kelle taotlusel ja mis alustel) tunnistada Riigikogu liige kehtvalt võimetuks oma kohustusi täitma, ehkki põhiseaduse §-st 64 lg 2 p 4 tuleneb selle korra seadusega sätestamise vajadus.

Põhiseaduse § 60 lg 2 järgi võib Riigikogusse kandideerida ainult Eesti kodanik ning § 61 lg 2 järgi annab Riigikogu liige enne oma kohustuste täitmisele asumist ametivande. Seni on aga sätestamata Riigikogu liikme volituste lõppemine kodakondsuse kaotamisel või ametivande andmisest keeldumisel.

Seni on samuti sätestamata Riigikogu liikme volituste lõppemine juhul, kui alles tema volituste tekkimise järel selgub, et ta on valimistel kandideerimisel esitanud valeandmeid näiteks oma riigikeele oskuse või süümevande kohta.

Ka mõned praegu Riigikogu töökorra seaduses sisalduvad normid pole põhiseadusega täpselt vastavuses. Nii sätestab põhiseaduse § 64 lg 3 ilma igasuguse klauslita, et Riigikogu liikme volituste peatumisel astub tema asemele asendusliige. Järelikult ei ole põhiseadusega kooskõlas praegune Riigikogu töökorra seaduse §-s 4 lg 1 jm. sisalduv norm, mille järgi asendusliige ei asu Riigikogusse kuni 40 päevaks Riigikogu esimehe puudumisel Vabariigi Presidendi ülesannete täitmise tõttu. Küsitav on ka praeguses Riigikogu töökorra seaduse § 11 lg 1 teises lauses sätestatu, mille järgi esimese asendusliikme Riigikogusse asumine seatakse sõltuvusse tema enda suvast, mitte valimistulemustest.

Kõigi nende lünkade kõrvaldamine on sätestatud eelnõu §-des 3, 4, 6, 8, 10 p. 1 ja 22.

Ühtlasi vajaksid seadusega täpsustamist Riigikogu liikme kohustused tema valdusse antud riigivara kasutamisel. Need peaksid olema analoogilised riigiteenistujate vastavate kohustustega, mida sätestabki eelnõu § 12.

Senises Riigikogu töökorra seaduses on Riigikogu Kantseleid puudutavad normid küllalt pealiskaudsed ega sätesta Riigikogu Kantselei põhiülesandeid. Samas aga näiteks Vabariigi Valitsuse seaduses on Riigikantselei osa märksa detailsemalt reguleeritud. Eelnõu §-des 15 ja 16 täpsustatakse ka Riigikogu Kantseleid käsitlevaid norme.

Riigikogu töökorra seaduse senine VI peatükk õigusaktide avaldamisest ja jõustumisest ei haaku muude Riigikogu töökorra seaduses reguleeritavate probleemidega, mistõttu eelnõu § 17 sätestab selle peatüki kehtetuks tunnistamise. Seni selles peatükis sisaldunud normid vastuvõetud õigusaktide allakirjutamisest viiakse eelnõu § 18 kohaselt Riigikogu kodukorra seadusse ja normid jõustumisest eelnõu § 19 kohaselt Riigi Teataja seadusse.

Eelnõu § 23 sätestab eelnõu seadusena jõustumise Riigikogu järgmise koosseisu volituste algusest, § 24 aga Riigikogu töökorra seaduse tervikteksti Riigi Teatajas avaldamise kohustuse.

Toomas Savi
Riigikogu liige

20. aprill 1998